

Tózsér Árpád

A képmutogató halála

Álmainak légyzemoptikája mutatja: idegen volt/lesz múltjában s jövőjének koporsójában is, mindig és mindenhol. Idős korának all-sky kamerája különösen sokdimenziós: egyszerre mutatja a halál utáni kocsonyás esetlegességeket, s láttatja a Max Planck-i *világálandón* inneni/túli nyüzsgést. Azokkal a mikrorészecskékkal érez sorsközösséget, melyek még az ok-okozat törvényén is kívül vannak. A római ókor *sacer lényei* ők [saját magát is köztük látja!], kik törvényen kívüliségüknél fogva totál idegeneknek, olyan határlényeknek számítottak, akik nem összekötik a létezés tereit, hanem közöttük, a semmi talányos talaján tengnek-lengnek. S ebből az idegenségből őt csak a fuldokláshoz hasonlatos képmutogató segített ki időről időre. Mert mi más a költészet, ha nem vásári képmutogató, melyben a költő-kikiáltó a felmutatott képekhez kétes jeleneteket kóhol! Aztán jönnek az öregség légyzemkamerás álmai, amelyek minden idő és tér szögéből láttatják a felmutatott képeket, s kiderül: a hátlapokon általában csak pókok, pókhálók s bennük vergődő legyek vannak. A képmutogatónak ébredés után zöld almahéjjal sem sikerül őket átcsalogatni a kép meséjébe. [Az utolsó lapot, *A képmutogató halála* címmel, már a halottkém mutatja fel.]

Lyukas húszfilléres

Fal húzódik mögöttem hosszan: a huszadik század két harmada. Az elejére akasztva rég kinőtt, molyrágta kabát lóg, a gyermekkorom – zsebében lyukas húszfilléres, a harmincas-negyvenes évek Magyarországnak jeles ikonja. De most nem konkrét pénzdarabként, hanem az értelem makacs fogalmainak, a *végtelennek* és a *végesnek* az ablakaként emlékszem rá. A szóban forgó időben még persze nem a véges és végtelen egységében s különbözőségében, nem a neves *Aufhebungban*, hanem inkább sehogyan sem gondolkodtam. Egy voltam azzal, amit láttam, a nem gondolkodó, de örökmozgó világgal, a fákra konokul minden évben visszaköltöző rügyekkel, levelekkel, levente bátyám fapuskájával, mely igyekezett mordálynak látszani, a valahonnan előtekerő és valahová tovább sziszegő országúttal, egyszóval a valahol kezdődő, valahol végződő és ismétlődő dolgokkal – kora gyermekkorom falujával. S mire környezetem minden létezőjének sikerült nevet adnom, egy mindig boglyas, ingvállban és szoros alsószoknyákban járó, idegenből jött néni valami kitalált nyelven nem létező dolgokról kezdett hozzánk, gyerekekhez beszélni, s én lassan felfogtam, hogy immár iskolába járok. A felsőbb osztályokban a *Természetrajz* című mesekönyvünknek köszönhetően aztán csillagszekerekbe fogtuk a Holdat és a Napot, s a földi látványzajlások fölött átvágtatva megtudtuk, hogy minden, ami van, az valami nagyobb szervezetnek a keze, lába vagy tüdeje, s így a Mindenség roppant organizmusa, sőt minden élőlény és dolog befelé is, kifelé is végtelen. Nekem ez a „végtelenség” azonban valahogy már akkor sem ment a fejembe, hisz én, ahogy körülöttem mindent, a fejemet is végesnek tudtam, s a véges fej hogyan is fogadhatná be a végtelent. A tízperces szünetben vádlón néztem

az udvar közepén közönyösen ácsorgó, kápolnácskaszerű kerekeskutat, amiért nem mutatta meg nekem a mélyén meg-megcsobbanó végtelent. Egy lyukas húsfillérest szorongattam a markomban (medvecukorra kaptam, reggel, otthon), most monokliként szemembe csíptettem – a végtelent azonban azon keresztül sem sikerült meglesnem, csak a végest. Kerek volt és dimbes-dombos, pontosabban rücskös, mint egy tepertős pogácsa.

